

O ETAPĂ ÎN PROCESUL REORGANIZĂRII ECONOMICE POSTCOMUNISTE DIN ROMÂNIA: FORMAREA REGIILOR AUTONOME (1990, 1991)

Valentin MAIER*

A PHASE TOWARDS THE PROCESS OF POST-COMMUNIST ECONOMIC REORGANIZATION IN ROMANIA: THE ESTABLISHMENT OF “REGII AUTONOME” (AUTONOMOUS ECONOMIC ENTITIES) (1990, 1991)

(Abstract)

The fall of the communism offered the opportunity for a substantial change in the fabric of the Romanian society and its components. However, the economic change could not happen overnight after many decades of a radical different modus operandi. The economic reorganization was a complex process that demanded a reasonable amount of time and expertise to carry out. In this process, the establishments of a legislative framework and institutions were quintessential in Romania as in any other ex-communist country. This article deals with a phase in this process: the establishment of “regii autonome” (autonomous economic entities) from 1990 and 1991 and the according legislative framework. The analysis based on 72 “regii autonome” brings information about these institutions in this economic restart soon after 1989, focusing on their characteristics like naming, object of activity, value of patrimony or structure.

Keywords: *economic history; postcommunist Romania; legislative framework; economic reorganization; “regii autonome”.*

Căderea regimului comunist în decembrie 1989 a deschis calea unor oportunități de relansare a societății românești la toate nivelurile sale, după perioada dificilă de dictatură comunistă.

În lunile imediat următoare după decembrie 1989 s-au produs schimbări lente în economie. Statul, prin care înțelegem instituțiile sale centrale și locale (Guvernul și instituțiile din subordinea sa, precum și consiliile județene), a rămas în controlul economiei și a continuat să înființeze și să finanțeze unități economice. Deceniile de prezență autoritară a Statului în economie au influențat negativ reluarea inițiativei private. În plus, modul și rezultatul primelor măsuri luate de guvernarea postdecem-

* Asistent cercetare, Muzeul Universității din București. E-mail: valentin_maier@yahoo.com.

bristă (de exemplu, cadrul legislativ) au fost în direcția tranziției economice, dar și a menținerii importanței Statului în economie, cel puțin pentru o perioadă¹.

În acest context, în cuprinsul acestui articol vom prezenta un moment important din suita măsurilor întreprinse pe drumul către tranziția spre o economie de piață de la o economie controlată de Stat, și anume, formarea regiilor autonome în anii 1990 și 1991.

Regiile autonome au fost înființate² doar în acele domenii de activitate ale Statului care erau considerate esențiale. Este interesant să urmărim care erau acestea, ce regii autonome au fost înființate, ce cuprindeau și alte caracteristici care ne ajută să le definim și să le înțelegem. Caracteristicile regiilor autonome ne vor permite să surprindem o bună parte din economia României într-un punct de cotitură, fiind deopotrivă un bilanț pentru activitatea precedentă anului 1989, un instantaneu economic și patrimonial pentru anul 1989, cât și o viziune de perspectivă asupra dezvoltării economice ulterioare. Ea nu putea fi realizată decât cu limitările aferente oricărui plan și oricărei mișcări inovatoare după ani de *modus operandi* radical diferit, care au sfârșit într-o criză economică (care s-a răsfrâns și pe alte paliere) generată de sistemul comunist³.

Formarea regiilor autonome în anii 1990 și 1991 este un subiect de istorie economică recentă și, ca multe evenimente desfășurate după 1989, își așteaptă istoricii care să se aplece sistematic asupra lui. Până la intrarea în circuitul cercetării istorice a documentelor de arhivă și a altor surse, credem că este deja posibilă prezentarea acestui subiect în anumite limite și este important să se pună anumite baze încă de acum, pentru a impulsiona cercetarea în acest domeniu (grăbirea intrării în circulație a mai multor tipuri de surse, dar și avansarea unor interpretări și căi de înțelegere a ceea ce s-a întâmplat). În paginile următoare, pe baza mai multor acte legislative consultate, în principal hotărârile de guvern (H.G.) emise pentru înființarea regiilor autonome, și cu ajutorul câtorva lucrări care s-au ocupat de subiect, chiar dacă uneori tangențial, vom prezenta această etapă de reorganizare economică din România.

Legea nr. 15/1990

Calea către schimbări reale în economia românească după 1989 a fost inaugurată în vara anului 1990, într-un context național destul de dificil. Atunci, la 7 august 1990, a fost adoptată Legea nr. 15 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale, prin care se pornea hotărât în direcția separării față de vechiul mod de conducere a economiei românești⁴. Pe baza acestei legi, fostele unități economice socialiste (centrale industriale, întreprinderi, fabrici, uzine, combinate, trusturi sau grupuri industriale) își încetau existența în

¹ Fitzek, Stănescu, 2017; Brateș, 1997: 48-53.

² În România au funcționat regii autonome și în perioada interbelică (de exemplu, Regia Autonomă a Porturilor și Căilor de Comunicație pe Apă) (Banabic, 2019: 470). Despre regiile autonome de atunci vezi și Epureanu, 2018: 65-67.

³ Ionete, 1993.

⁴ Adoptarea legii a fost considerată „o primă breșă în sistemul de comandă” (Brateș, 1997: 65).

respectiva formă de organizare, pe măsură ce erau transformate în regii autonome și societăți comerciale (prevederile legii se aplicau și pentru noile unități economice înființate în lunile de până la adoptarea Legii nr. 15, unele cu denumiri noi, precum „companie”). Astfel, forma de organizare reprezentată de centralele industriale, care reunea mai multe întreprinderi, uneori chiar și grupuri industriale, era abolită împreună cu relațiile economice care au fost create între componentele sale. În schimb, fostele întreprinderi și forme de organizare similare sau inferioare au continuat să funcționeze cu activitate economică, dar în alte condiții. Ele difereau atât ca organizare (fie funcționau de sine stătătoare ca societăți comerciale pe acțiuni, fie în cadrul unor regii autonome sau devenind ele însele regii autonome), cât și ca principii economice, ținându-se „redobândirea competitivității pe baza structurilor de proprietatea privată”⁵.

Deosebirea dintre cele două forme de organizare și conducere economică, consta în importanța domeniilor de activitate pe care urmau să le patroneze. Astfel, regiile autonome se organizau și funcționau în ramurile strategice ale economiei naționale, ele fiind și precizate: „industria de armament, energetică, exploatarea minelor și a gazelor naturale, poștă și transporturi feroviare, precum și unele domenii aparținând altor ramuri stabilite de guvern” (articolul 2).

Regiile autonome erau și ele de două tipuri: de interes național, în atribuția Guvernului (fostul „interes republican”, dinainte de 1989) și de interes local, în atribuția prefecturilor sau a Primăriei Municipiului București (de exemplu, în Capitală au fost înființate Regia Autonomă de Transport București și Regia Autonomă de Distribuție a Energiei Termice București).

O altă posibilă clasificare împărțea regiile autonome în cele de interes public („pentru satisfacerea unui interes general al societății, al membrilor acesteia, toate activitățile fiind îndreptate spre realizarea acestui interes”) și cele „comerciale” (creată cu prioritate pentru a exploata în regim comercial, bunurile de proprietate publică a statului)⁶. Din analiza scopurilor și obiectelor de activitate ale regiilor autonome rezultă însă că nu se poate face clar o astfel de separație pentru toate regiile autonome.

În structura regiilor autonome puteau funcționa uzine, fabrici, ateliere, servicii, sucursale și alte asemenea subunități necesare realizării obiectului de activitate. În mod similar, înainte de 1989, se prezenta și structura centralelor industriale și altor unități asimilate.

Regiile autonome erau conduse de un consiliu de administrație compus din 7-15 membri, care în fiecare an trebuia să prezinte un raport de activitate al regiei. Unul dintre membrii consiliului era numit directorul sau directorul general al regiei. Dintre membrii consiliului, obligatoriu s-a prevăzut să facă parte „un reprezentant al Ministerului Finanțelor și, după caz, reprezentanți ai Ministerului Resurselor și Industriei, Ministerului Comerțului și Turismului și ministerului economic de resort” (adică, din domeniul respectiv de activitate și care era aflat în gestiunea regiei

⁵ Ionete, 1995: 25.

⁶ Epureanu, 2018: 71, 72.

autonome), iar restul „ingineri, tehnicieni, economiști și juriști specializați în domeniul de activitate al respectivei regii” (art. 12).

În funcție de profilul regiei autonome și de modificările ministeriale, componența consiliilor administrative a variat însă foarte mult. Principal, era un mix foarte bun de tipuri de specialiști, prin care se încerca coordonarea activităților economice. Trebuie cercetat în viitor cine a făcut efectiv parte din aceste consilii de administrare și câtă putere reală aveau. Aspectul anterior este important pentru că până la urmă regiile autonome fuseseră în subordinea ministerelor, iar ele în cadrul unui guvern, cu un program de guvernare politic cu măsuri în diferite domenii. Riscul ca membrii consiliilor de administrare să fie aserviți unor interese politice, chiar personale, era mare⁷. În cazul în care membrii unui consiliu de administrație se dovedeau a nu fi competenți sau pentru că încălcau alte prevederi (de exemplu, se dovedea ulterior că participau în acționariatul societăților comerciale cu care regia autonomă avea relații de afaceri), era totuși posibilă revocarea lor.

În ceea ce privește personalul regiilor autonome, el era angajat de directorul general, ceea ce făcea ca cel din urmă să aibă putere foarte mare. Și cum în general regiile autonome au fost înființate în sectoare economice strategice, ne putem gândi și la faptul că „tehnocrația de întreprindere” putea exercita o influență importantă în planul economic și politic, în contextul general al anilor 1990⁸.

Totuși nu trebuie pierdut din vedere că prin acest mod de a organiza regiile autonome s-a dorit o descentralizare a deciziei, și ajungerea la ea prin consultarea mai multor specialiști în domeniu (tehnocrați). Astfel, se putea face mai ușor transferul către o economie de piață, în care România să-și conserve și interesele strategice. O problemă similară au avut și alte state care înainte de 1989 au fost comuniste.

Dacă dictatorii Nicolae și Elena Ceaușescu au fost executați în anul 1989, totuși o mare parte din nomenclatura și Securitatea comunistă, precum și vechile moduri de realizare a activităților economice, se subînțelege că nu aveau cum să dispară în decurs de câteva luni. O măsură care putea fi fundamentată din punct de vedere economic (precum restrângerea activității și trecerea în șomaj a unor angajați din întreprinderi), trebuia mediată din punct de vedere politic și social, cu partidele din opoziție, sindicate și muncitori. În general, în societate a fost un consens asupra necesității tranziției economice⁹, dar în ceea ce privește viteza sa au fost mai multe opinii, unii manifestând dorința unei „terapii de șoc”, alții o perioadă graduală de transformare¹⁰. Prin caracteristicile lor, regiile autonome pot fi încadrate în ideea treptată de restructurare. Dar prin răspândirea lor, regiile autonome au contribuit la apariția în anii următori a unor probleme economice (transformări economice într-un

⁷ Pasti, 2006: 357.

⁸ Murgescu, 2010: 467, 471.

⁹ Prima Constituție postdecembristă, cea din anul 1991, preciza că economia țării era „o economie de piață” (art. 134). În realitate, a trecut mult timp până când acest statut să fie atins, dar menționarea sa reprezenta o ruptură clară cu trecutul.

¹⁰ Georgescu, 2018: 531. Și în alte țări intrate pe drumul tranziției precum România s-a manifestat această dilemă.

ritm mai lent, cu un sector al companiilor de stat care înregistra un deficit foarte ridicat)¹¹.

Spre deosebire de regiile autonome, prin Legea nr. 15/1990 era prevăzut pentru societățile comerciale un proces de transfer a acțiunilor sau părților sociale prin intermediul Agenției Naționale pentru Privatizare. Instituția primea un titlu de valoare egal cu 30% din cuantumul capitalului social stabilit pentru fiecare societate comercială. Fără a intra în prea multe detalii, în temeiul titlurilor astfel primite, Agenția Națională pentru Privatizare „emitea înscrisuri nominative de valoare a câte 5.000 lei și le distribuia în mod egal și gratuit tuturor cetățenilor români cu domiciliul în țară, care până la data de 31 decembrie 1990 împliniseră vârsta de 18 ani” (art. 23).

De altfel, diferit de regiile autonome, pentru societățile comerciale se amintea în mod expres faptul că pe criteriul autonomiei funcționale și financiare, Guvernul va desfășura restructurarea lor. Ea avea ca scop reducerea dimensiunii marilor întreprinderi și multiplicarea agenților economici care produceau același tip de bunuri, efectuau același tip de lucrări sau prestau același tip de servicii (art. 39). Desigur, scopul final era sau trebuia să fie, rentabilitatea activității economice (obținerea profitului – rațiunea de a fi a unităților economice, mai ales a societăților comerciale, care nu aveau același „acoperământ” din partea instituțiilor de stat). Înainte de 1989, unele întreprinderi sau servicii și produse pe care le furnizau nu erau rentabile, dar continuau să fie finanțate de stat, din motive politice. După 1989, s-a încercat găsirea unor moduri elegante de a întrerupe această practică. Cu toate acestea, măsurile de intervenție ale Statului în sprijinul continuării activității economice a întreprinderilor nerentabile nu au încetat.

Responsabilizarea regiilor autonome și a societăților comerciale s-a făcut și prin oferirea posibilității de a realiza activitatea de comerț exterior în mod direct, nu prin intermediul unei alte instituții precum înainte de 1989 (întreprinderile de comerț exterior). Cu alte cuvinte, se oferea și mai mult control pentru consiliul de administrație asupra activității economice prin descentralizarea conducerii economice și în același timp acestuia îi revenea și mai multă responsabilitate. Cunoștințele în domeniu (*know-how*) trebuiau abil folosite într-un context economic diferit, fie și dacă ne gândim la întreruperea legăturilor de export tradiționale stabilite în timpul regimului comunist. De aceea, era normal să fie resimțite deficiențe în această funcționare.

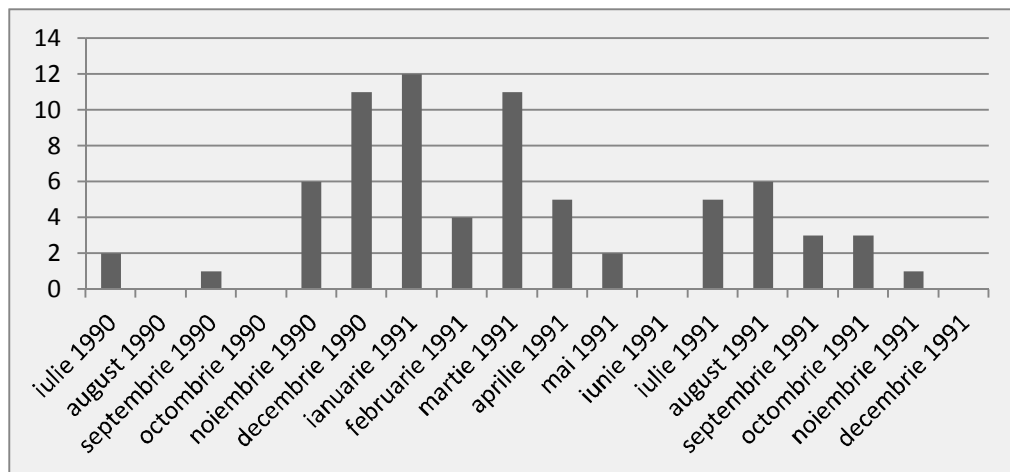
În privința colaborării celor două forme de organizare economică era prevăzut că se puteau asocia, dar fără a dezvolta practici care ar fi putut vicia „jocul concurenței” ori care să abuzeze de poziția dominantă deținută pe piață, dând naștere la monopol sau oligopol (art. 36). Statul își putea însă rezerva unele activități economice pe care să le desfășoare în regim de monopol, statut stabilit în prealabil prin legi speciale (art. 40).

¹¹ Ionete, 1997: 8; Georgescu, 2018: 619. De altfel, regiile autonome au fost supuse unor reconsiderări și restructurări, în primul rând asupra bunurilor și serviciilor asupra cărora ele trebuie să se răsfrângă, mai întâi în anul 1993 (Ordonanța de Guvern nr. 15/9 august 1993 privind unele măsuri pentru restructurarea activității regiilor autonome), și ulterior în anul 1997 (Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 30/16 iunie 1997 privind reorganizarea regiilor autonome).

Înființarea regiilor autonome în anii 1990 și 1991

Primele regii autonome au fost înființate în luna iulie 1990, chiar dacă Legea nr. 15/1990, cea pe baza căreia se realiza înființarea tuturor regiilor autonome, a fost adoptată abia în luna următoare. Pe baza actelor legislative de înființare a celor 72 de regii autonome în anii 1990 și 1991, iată un grafic cu distribuția apariției lor pe luni:

Graficul nr. 1: Numărul regiilor autonome înființate în anii 1990 și 1991

Se poate observa cu ușurință că marea majoritate a regiilor autonome a fost înființată în șapte luni, în perioada noiembrie 1990-mai 1991, totalizând 51 de regii autonome. În ceea ce privește data exactă a înființării, în general, ea era chiar pe data emiterii hotărârii de guvern, cu excepții pentru Regia Autonomă (R.A.) română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.” București (1 iulie 1990, prima regie autonomă înființată) sau cel al R.A. „Administrația română a serviciilor de trafic aerian” – ROMATSA (Romanian Air Traffic Services Administration) București înființată la 1 decembrie 1990, deși H.G. nr. 74 era datată 26 ianuarie 1991, R.A. „Poșta română” București, R.A. „Rom-Telecom” București, R.A. „Radio-comunicații” București și R.A. „Inspectoratul general al radio-comunicațiilor” București (toate cele patru regii autonome înființate la 1 iulie 1991 prin H.G. nr. 448/27.06.1991 rezultând din separarea din cadrul R.A. „Rom-Post-Telecom” București).

Conform prevederilor aceleiași legi, toate aceste regii au fost înființate prin hotărâri de guvern. În cuprinsul acestor acte, erau înscrise, pe lângă data înființării despre care am arătat anterior, denumirea, adresa, valoarea patrimoniului, obiectul de activitate, structura și unitățile economice care se reorganizau, conducerea și regulamentul de funcționare.

Nu toate hotărârile au menționat public aceste caracteristici, explicația venind chiar din Legea nr. 15/1990 și din definiția acestor personalități juridice care funcționau pe bază de gestiune economică și autonomie financiară în domenii de interes național. Astfel, printre ele se aflau și regii autonome cu profil militar (de exemplu, Regia Autonomă – R.A. – „Grupul Industrial al Armatei” și R.A. pentru Producția de

Tehnică Militară „Ratmil” București) sau care acopereau un domeniu „sensibil”, precum imobilele de protocol ale Statului sau realizarea construcțiilor în străinătate (R.A. română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.” București, R.A. de construcții și proiectare „Carpați” București), care cu siguranță, aveau în mod secret și alte obiecte de activitate. Și cum aceste acte legislative au fost consultate doar pe baza informațiilor publice disponibile pe cale digitală, prin Repertoriul Legislativ al Camerei Deputaților¹² și la alte pagini de internet care găzduiesc acte legislative¹³, va trebui să ne mărginim în analiză, doar la ceea ce s-a putut astfel colecta ca informații¹⁴.

Pentru unele regii precum R.A. de comerț exterior „Romtehnica” București a putut fi aflat obiectul de activitate (măcar parțial), la fel și pentru „Romfarm” București sau Compania Română de Aviație „Romavia”, fără prea multe alte informații. Despre înființarea R.A. de construcții și proiectare „Carpați” București nu se pot afla detalii consultând Repertoriul Legislativ al Camerei Deputaților în rubrica corespunzătoare anului 1990, ci ulterior din hotărârea de guvern pentru înființarea altor regii autonome, și anume R.A. de construcții „Carpați” București și R.A. „Carpați Proiect” București (H.G. nr. 112 din 15 februarie 1991). Similar și parțial în cazul structurii R.A. română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.” București despre care au fost consultate informații din H.G. de înființare a R.A. „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat” (H.G. nr. 1217 din 21 noiembrie 1990) – am scris doar „parțial”, pentru că este o diferență de luni între emiterea celor două acte legislative și unele modificări structurale care ar fi putut fi efectuate între timp.

Analizăm în cele ce urmează și celelalte tipuri de informație pe care le putem obține din aceste H.G., care ne ajută să înțelegem ce au reprezentat aceste regii autonome înființate în 1990 și 1991. În anii următori, rațiuni de restructurare economică au generat și alte schimbări structurale, inclusiv înființări sau desființări de regii autonome, dar în mare parte arhitectura regiilor autonome a fost trasată în acei ani, de unde și concentrarea cronologică stabilită pentru acest articol.

Denumirile regiilor autonome au fost în general sugestive (R.A. a Lignitului din România, R.A. a tutunului din România, R.A. „Romcereal”) sau le-au preluat pe cele din istoria antecomunistă („Institutul Cantacuzino”, „Institutul național de medicină veterinară Pasteur”) sau comunistă (R.A. „Plafar”, R.A. a loteriilor și pronosticurilor sportive din România „Loto-Pronosport” București), în timp ce altele sunt cel puțin (intenționat) ambigue (R.A. română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.”) sau nu li se poate bănuia activitatea (R.A. „Multiproduct”, R.A. „Pelendava”, R.A. „Romag Drobeta”), poate decât parțial, și dacă sunt utilizate alte cunoștințe istorice și geografice precum adresa regiei autonome (R.A. „Rompiro” Făgăraș, R.A. cu profil militar, pentru fabricarea de explozibili, bineînțeles, printre altele). Pot fi

¹² Repertoriul Legislativ al Camerei Deputaților, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.frame.

¹³ Portal Legislativ (proiect al Ministerului Justiției), <http://legislatie.just.ro/Public/NLEX>; Lege5 Online (proiect al Indaco Systems), [Lege5Online, https://lege5.ro/](https://lege5.ro/); MonitorulJuridic.ro, <http://www.monitoruljuridic.ro>.

¹⁴ Pentru cadrul legislativ general a fost utilizată și lucrarea semnată de Vonica, 1998. În ceea ce privește desecretizarea unor informații, este de așteptat ca acest lucru să dureze mult mai mult decât pentru informațiile obișnuite introduse în cercetarea istorică, poate niciodată.

utile în documentare și alte surse precum deciziile judecătorești¹⁵ sau rapoartele de auditare a situațiilor financiare¹⁶. În viitor, lor li se vor adăuga și alte surse, în primul rând documente de arhivă aparținând acestor regii autonome, acte de la registrul comerțului sau ministeriale, interviurile cu directori de regie autonomă și miniștri (cu subiectivitatea aferentă fiecărei surse istorice). Totuși, prudența trebuie să ia locul optimismului, gândindu-ne la trierea voită și nevoită care s-a petrecut dintotdeauna cu sursele de cercetare istorică.

De asemenea, observăm că denumirea unor regii a fost obținută din alăturarea/abrevierea unor cuvinte („Rom-Post-Telecom” – România-Poștă-Telecomunicații), uneori chiar din limba engleză („Administrația română a serviciilor de trafic aerian” – ROMATSA – Romanian Air Traffic Services Administration București).

În unele cazuri titulatura regiei autonome nu sună tocmai bine în limba română, dacă i s-ar atașa în vorbire și particula „regie autonomă”, precum în exemplele, R.A. Societatea Națională a Căilor Ferate Române București, R.A. Compania Română de Aviație „Romavia”, pentru că atât „regia autonomă”, cât și „societatea” sau „compania” te poartă cu gândul la o personalitate juridică¹⁷. Alte regii autonome sunt la bază institute, administrații sau chiar editură/imprimerie sau studio cinematografic (R.A. „Institutul de cercetare și dezvoltare pentru valorificarea produselor horticole” București, R.A. Administrația fluvială a Dunării de Jos Galați, R.A. „Editura Didactică și Pedagogică” București, R.A. Studioul cinematografic „Sahia-Film” București).

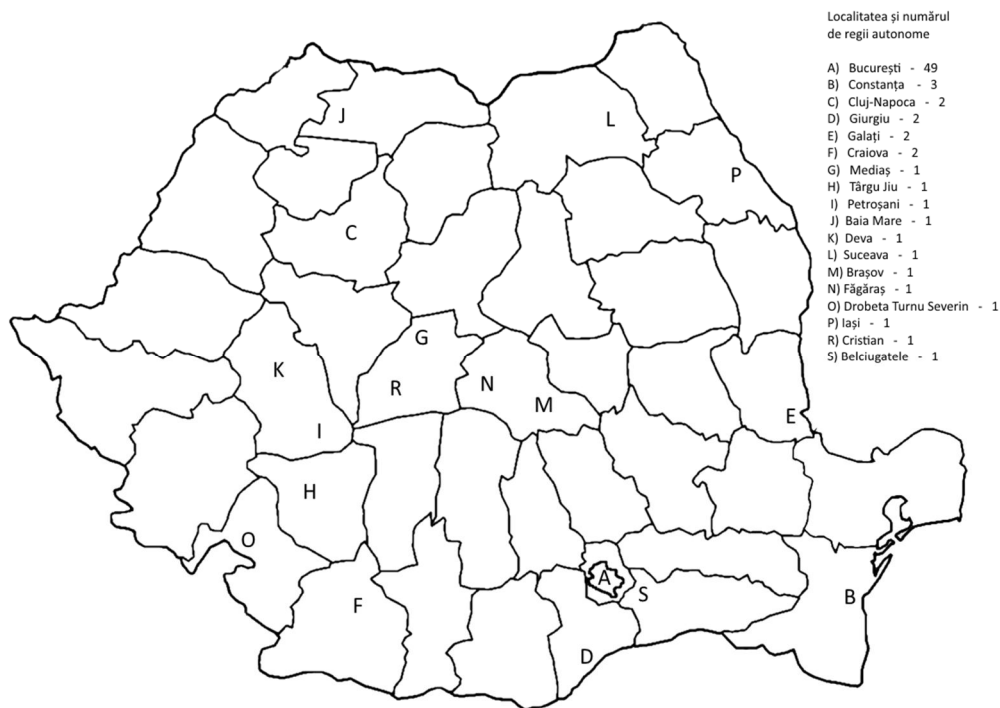
Așezate în mare parte în București (49 din 72), Constanța (3), Cluj-Napoca (2), Craiova (2), Galați (2), Giurgiu (2) pentru restul țării a funcționat câte o regie autonomă per localitate (12), pentru un total de 18 care au găzduit cel puțin o regie autonomă. Dintre acestea, două au fost de nivelul comunelor (pentru „Institutul de montanologie” – comuna Cristian, județul Sibiu și R.A. Didactică-Experimentală Belciugatele – comuna Belciugatele, județul Călărași). Ce contează și mai mult era evident obiectul de activitate, dar și tipul de localitate și distribuirea în teritoriu pot fi indicatori importanți. De exemplu, faptul că majoritatea regiilor autonome se aflau în București probează dezvoltarea economică a localității, deloc întâmplător Capitala țării, acest rol administrativ cântărind enorm în decizia de a localiza aici o regie autonomă, mai ales datorită interesului național (reamintim că și prin voința autorităților locale se puteau crea regii autonome, dar ele reflectau doar un interes corespunzător).

¹⁵ Decizia nr. 4197/2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Contencios. Anulare certificat de atestare a dreptului de proprietate. Recurs, <https://legeaz.net/spete-contencios-inalta-curte-iccj-2007/decizia-4197-2007>.

¹⁶ Raport de auditare a situațiilor financiare la S.C. Fabrica de Pulberi Făgăraș S.A., 31.12.2015, <http://www.fabricapulberi.ro/file/Bilant/2015/Raportul%20auditorului%20independent%202015.pdf>.

¹⁷ De altfel, peste câțiva ani, prin Ordonanța de Urgență nr. 30 din 16 iunie 1997 privind reorganizarea regiilor autonome, o parte din regiile autonome au fost organizate în „societăți naționale” sau „companii naționale”, după caz, pentru a fi supuse procesului de privatizare (ca societăți comerciale pe acțiuni, S.A.). Era o separare în denumire, dar încărcătura din spatele ei era și mai mare, chiar dacă menirea finală a actului legislativ și a măsurii luate avea să dureze ani (de exemplu în cazul R.A. a petrolului Petrom, transformată în 1997 în Societatea Națională a Petrolului „Petrom” S.A. și cu transfer majoritar de capital către mediul privat de abia în anul 2004, deci la șapte ani distanță).

Figura nr. 1: Amplasarea regiilor autonome din România înființate în anii 1990 și 1991

În cazul celorlalte regii autonome amplasate în țară, ele oglindeau trecutul economic, adică existența unor resurse naturale sau a unei foste unități economice, reorganizată la începutul anilor 1990 (huila în Valea Jiului sau Institutul Cantacuzino în București). Ca număr de localități în care s-au înființat regii autonome, conducea detașat regiunea istorică Transilvania, în principal datorită resurselor naturale de importanță strategică (de tipul cărbunilor, metalelor și nemetalelor sau gazelor naturale) și datorită dezvoltării industriale care a făcut posibilă utilizarea resurselor încă din timpuri mai vechi.

Din punct de vedere al valorii patrimoniului net, exprimat în milioane lei vechi (în hotărârile de guvern pentru înființarea regiilor autonome, după mai multe prelucrări și evaluări exprimate în lei vechi pentru a putea compara situația regiilor autonome de la acel moment) se poate obține o situație interesantă pentru o parte din regiile autonome, adică pentru cele care aveau trecută valoarea patrimoniului (60 față de totalul de 72 de regii autonome; de exemplu, nu și pentru regiile autonome cu obiect de activitate militar). În Anexa 2, cu date preluate din H.G. de înființare a regiilor autonome (vezi Anexa 1, pentru detalii), instituțiile au fost aranjate în ordine descrescătoare, în funcție de valoarea patrimoniului.

Din datele colectate în Anexa 2, rezultă că cele mai valoroase regii autonome erau de electricitate „Renel” București, Societatea Națională a Căilor Ferate Române

(S.N.C.F.R.) București, a Petrolului „Petrom” București și a Lignitului din România Târgu Jiu, toate cu un patrimoniu în valoare de peste 50.000 milioane lei vechi. Industria energetică a fost foarte mult dezvoltată după 1948, motiv pentru care în anii 1950 a fost elaborat un plan de electrificare decenal special conceput. Au luat ființă numeroase termocentrale și hidrocentrale, ulterior chiar și o centrală nucleare-electrică (prima unitate din cadrul ei care producea energie electrică a intrat în funcțiune în anul 1996), dar infrastructura energetică contura încă de la sfârșitul anilor 1950, un Sistem Energetic Național. Toate acestea explică prezența Renel pe primul loc în topul regiilor autonome după valoarea patrimoniului¹⁸.

Pe urmă, în cazul S.N.C.F.R., trebuie luată în calcul atât moștenirea istorică dinainte de 1948, cât și cea ulterioară, dincolo de materialul rulant, regia autonomă fiind în primul rând un mare proprietar de pământ și bunuri imobile.

Nu surprinde în cea de-a treia poziție nici Petrom. Istoria petrolului în țara noastră are rădăcini vechi și cunoscute la nivel internațional încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În plus, dezvoltarea extracției de țiței în comunism a fost mult extinsă, cu producții record (nu luăm în calcul dezvoltarea rafinăriilor de petrol, care de altfel nici nu figurau în structura Petrom)¹⁹.

Regia autonomă a Lignitului se afla pe a patra poziție din punct de vedere patrimonial, pentru că susținea dezvoltarea industriei energetice, furnizând combustibil termocentralelor, dar sigur că dintre cărbunii extrași, unii luau calea industriei chimice (nu cântărim importanța huilei, un alt cărbune, folosit cu precădere în industria metalurgică feroasă pentru producerea cocsului necesar obținerii de oțel și alte produse).

Alte 7 regii autonome aveau un patrimoniu net cuprins între 10.000 și 50.000 milioane lei vechi, 15 regii autonome între 1000 și 9.999 milioane lei vechi, 11 regii autonome între 100 și 999 milioane lei vechi, 16 regii autonome între 1 și 99 milioane lei vechi și 7 sub 1 milion lei vechi. În total valoarea patrimonială netă a celor 60 de regii autonome era de sub 1 miliard de milioane lei vechi (0,937723003).

Obiectul de activitate al regiilor autonome era foarte variat, aceeași regie autonomă având în general chiar mai multe direcții de acțiune în raport cu ce își propunea în principal, din enunțul H.G. de înființare. Regiile autonome administrau bunuri și activități de import și export, activități productive agricole și industriale (de exemplu, produceau, transportau și distribuiau bunuri, gestionau și exploatau resurse naturale) și din sfera serviciilor (de transporturi, construcții, proiectare, telecomunicații, telefonie, poștă, comerț, construcții) și de cercetare-dezvoltare sau *research and development* (R&D), după cum am spune astăzi.

De exemplu, R.A. a petrolului „Petrom” avea ca obiect de activitate: „exploatarea, gestionarea și descoperirea zăcămintelor de petrol și gaze de pe uscat și din platoul continental al Mării Negre, cu excepția zăcămintelor de gaze aflate în ges-

¹⁸ Pentru puterea patrimonială pe care RENEL o exercita, a se vedea și lucrările Stan, 1995; Cartianu, Iftime, Mihăileanu, 1996.

¹⁹ Despre modul în care s-a desfășurat tranziția economică în industria petrolieră, inclusiv despre R.A. Petrom vezi în Ivănuș, 2008: 639-742; Maier, 2020: 34-103.

tiunea și exploatarea Regiei autonome a gazelor naturale; comercializarea produselor rezultate; forajul sondelor; cercetări și proiectări, lucrări de construcții-montaj, de întreținere și reparații utilaje, prestări de servicii; importul și exportul de produse, utilaje, echipamente și tehnologii specifice; colaborarea economică, tehnico-științifică și executarea de lucrări în străinătate în domeniul său de activitate; alte lucrări și activități cuprinse în regulamentul său de organizare și funcționare” (H.G. nr. 23/10.01.1991).

Cu toate acestea, descrierea obiectului principal de activitate din actul legislativ poate fi înșelătoare. Nu sunt detaliate toate activitățile desfășurate, ci doar cele principale. Mai aproape de a înțelege complexitatea activităților desfășurate este regulamentul de organizare și funcționare, menționat, de asemenea, în H.G. Spre comparație, iată obiectul de activitate din regulamentul de funcționare tot al R.A. a petrolului „Petrom”: „exploatarea, gestionarea și descoperirea zăcămintelor de petrol și gaze de pe teritoriul României, de pe uscat și din platoul continental al Mării Negre cu excepția zăcămintelor de gaze aflate în gestiunea și exploatarea Regiei autonome a gazelor naturale; recuperarea fracțiilor de gazolină și etan din gaze; extracția bioxidului de carbon din sonde pentru necesități tehnologice și alte utilizări; cercetări și proiectări tehnologice; forajul sondelor; întreținerea și repararea sondelor, a echipamentelor și instalațiilor de producție, lucrări de construcții-montaj specifice; aprovizionarea tehnico-materială și alte prestări de servicii în legătură cu obiectul său de activitate; importul și exportul de produse, utilaje, echipamente și tehnologii; colaborarea economică și tehnico-științifică și executarea de lucrări în străinătate pe perimetre cu perspective petroliere, pe contul și riscul său; exploatarea unor zăcăminte de petrol de pe teritoriul altor țări prin participare cu capital și înființare de societăți mixte; activități cu caracter social în favoarea salariaților”.

O consultare a cuvintelor întrebuințate în prezentarea obiectului de activitate al acestor regii autonome²⁰, arată că cel mai mult au fost întrebuințate: „exploatare”, „administrare” și „gestionare”²¹. Toate ne transmit ideea principală că aceste instituții era împuternicite să desfășoare activități complexe în interes public, care nu pot fi rezumate într-un simplu text de act legislativ și care trebuiau codificate, pentru a nu limita artificial printr-un text juridic activitatea economică. De exemplu, prin cuvântul „gestionare” din „Gestionarea zăcămintelor de gaze naturale ale statului” aflată în obiectul de activitate al Romgaz, putem înțelege atât evidența zăcămintelor de gaze naturale, cât și detalii precum gradul de folosire/epuizare pentru fiecare zăcământ în parte, detaliile contabile sau modul în care valorificarea zăcămintelor se realiza (consum intern casnic sau industrial, export). Uneori se punea accent nu doar pe latura administrării unui bun, dar și pe comercializarea sa.

²⁰ Și denumirea de „regie” are importanța sa etimologică, pentru că provine din limba latină, „rego, regere, rexi, rectus”, care înseamnă „a administra”.

²¹ Alte asemenea cuvinte utilizate: „organizare”, „dezvoltare”, „producere”, „transport”, „distribuție”, „întreținerea”, „asigurarea”, „realizarea”, „proiectarea”, „cercetarea/cercetări”, „protecția”, „aplicarea”, „contractarea”, „achiziționarea”, „descoperirea”, „preluarea”, „prelucrarea”, „industrializarea”, „valorificarea”, „comercializarea”, „omologarea”, „furnizarea”, „elaborarea”, „fabricarea”, „executarea”, „importul”, „aprovizionarea”, „executarea”, „editarea”, „creația” și „instruirea”.

Un indicator important pentru a putea înțelege complexitatea activităților unei regii autonome este structura sa, mai precis instituțiile componente. Ele pot fi de mai multe tipuri, fiecare tip având propriile subtipuri, ceea ce, de cele mai multe ori, poate oferi o imagine de ansamblu a caracterului de interes național al regiei autonome. Un exemplu în continuare este R.A. a petrolului „Petrom”: 25 de sucursale de producție, 12 sucursale de foraj, probe de producție și reparații sonde, 7 subunități de construcții și întreținere, 1 unitate de ateliere și transporturi, 1 unitate de aprovizionare tehnico-materială, 1 unitate de cercetare-proiectare, 1 unitate de calcul, 1 unitate de perfecționare, 1 unitate social-culturală și 11 unități școlare. Observăm componente și din afara sferei productive industriale, precum cele de cercetare, proiectare, învățământ și cultură.

Desigur că, nu toate regiile autonome aveau o structură atât de detaliată. De exemplu, R.A. „Cai de Rasă” din București avea în componență doar 20 de unități, constând din herghelii, depozite de armăsari și un hipodrom (H.G. nr. 702/10.10.1991), pentru altele, precum R.A. „Administrația porturilor Dunării fluviale Giurgiu” Giurgiu nici măcar nu erau amintite componentele, doar se menționau tipurile celor care se puteau înființa: „direcții, servicii și birouri în funcție de necesitatea și volumul activității” (H.G. nr. 19/10.01.1991).

În parte, plaja de activități economice sau de altă natură desfășurate de o regie autonomă, poate fi bănuită din chiar primele prevederi, cele care arată atribuțiile ale cărui minister sunt îndeplinite de respectiva regie autonomă. În speță, pentru R.A. „Institutul național de medicină veterinară Pasteur” București era Ministerul Agriculturii și Alimentației (H.G. nr. 665/20.09.1991). Alteori, este utilă componența consiliului de administrare, precum la R.A. „Unifarm” București, acolo unde se regăsesc: președintele regiei, reprezentantul Ministerului Finanțelor; cel al Ministerului Sănătății și al Ministerului Comerțului și Turismului și specialiști din domeniul de activitate al Regiei autonome „Unifarm” la care se adăuga șeful compartimentului juridic (H.G. nr. 1246/04.12.1990).

Restructurarea economiei și a societății prin înființarea regiilor autonome

Prin adoptarea Legii nr. 15/1990 fostele unități economice au fost reorganizate în societăți comerciale și regii autonome, în vederea unei administrări economice mai eficiente prin descentralizarea conducerii economice și prin crearea unei structuri care să creeze premisele obținerii profitului pe baza activităților desfășurate. Unitățile economice organizate în societăți comerciale erau în majoritate prevăzute a fi administrate în anii următori de către capitalul privat, prin transferul proprietății cel puțin majoritare de la Stat. În cadrul acestuia aveau însă să rămână regiile autonome care administrau bunuri de interes național: imobile de protocol, serviciile de poștă, telegraf, radio și telecomunicații, resursele naturale (apele minerale, lignitul, huila, plumbul, zincul, sarea, cuprul, metalele rare și alte nemetalifere, gazele naturale, petrolul, lemnul), alte produse agricole și industriale (tutunul, produsele farmaceutice), o parte din serviciile de cercetare și proiectare (în construcții, medicale umane și veterinare, agricole), activitățile din domeniul militar (producție și comerț de echipament militar, servicii aeriene militare), transporturile pe căi ferate, aeriene

și fluviale și serviciile aferente, administrarea sistemului energetic, monetăria și imprimăria națională (de bani, înscrisuri și acte oficiale), registrul auto și naval.

Alte regii autonome aveau un profil care poate nu ar fi necesitat administrarea în acest fel, precum cele de difuzare a cărții, cercetare în domeniul montanologiei și cinematografie. Reprezentau caii de rasă o ramură strategică a economiei naționale, astfel încât să se justifice înființarea unei regii autonome cu acest conținut (regia înființată la 10 octombrie 1991 avea 15 puncte trecute la rubrica „obiect de activitate”)? Din unele puncte de vedere, răspunsul este afirmativ, dar din altele, evident negativ²². În Legea nr. 15/1990, art. 2, exista însă și mențiunea că regiile autonome se puteau înființa și în unele domenii aparținând altor ramuri decât cele strategice, și care urmau să fie stabilite de guvern. Cert este că a fost înființată o astfel de regie autonomă.

Și invers, sunt oare printre societățile comerciale înființate în anii 1990 și 1991, unele exemple care s-ar fi putut regăsi în rândul, dacă nu al regiilor autonome, atunci în cel de a fi componentă a uneia deja înființate? Răspunsul este fără doar și poate, da, și argumentația se poate baza pe exemplul industriei petroliere autohtone. În 1991, la înființarea Regiei Autonome a Petrolului „Petrom”, rafinăriile petroliere erau organizate în societăți comerciale. Ulterior, activitatea lor a fost parțial coordonată de o altă societate comercială (Rafirom). Însă în 1997, la înființarea Societății Naționale a Petrolului „Petrom” în locul regiei autonome Petrom, lucru s-a întâmplat la două rafinării, care au fost subordonate în timp ce majoritatea celorlalte erau în pragul falimentului. Cu alte cuvinte doar o simplă formă de organizare nu asigură eficiența economică, ci era cel mult o premisă (o regie autonomă să funcționeze în cadrul capitalului de Stat pentru a administra un domeniu strategic, o societate comercială să funcționeze în cadrul capitalului privat pentru a administra celelalte domenii, ambele forme de organizare propunându-și rentabilitatea economică).

De asemenea, existau și societăți comerciale cu un caracter de interes național importante pentru anumite industrii. Un exemplu provine tot din industria petrolieră și se referă la compania Conpet din Ploiești, înființată prin HG. nr. 1213 din 20.11.1990 și care se ocupa de transportul țițeiului și produselor asociate prin (magistrale de) conducte. Poate că ar fi meritat să fie de rangul unei regii autonome, deși caracterul său strategic nu ar trebui legat de o astfel de formă de organizare. Astăzi, Conpet este încă o societate comercială deținută majoritar de stat, cu

²² Creșterea și ameliorarea efectivelor de cabaline de rasă pură era o problemă de patrimoniu național pentru că exista un fond genetic considerat ca fiind important de a fi păstrat și ameliorat, o activitate științifică de cercetare ce necesită o perioadă lungă de timp și la fel de lungă și pentru materializarea obiectivelor propuse, fiind cont că în cauză sunt ființe vii care transmit ereditar anumite caracteristici. Nu mai amintim aici importanța istorică a cabalinelor pentru civilizația umană. Din alt punct de vedere, poate un „simplu” institut de cercetare privind caii de rasă ar fi fost suficient, în măsura în care obiectivele sale ar fi fost îndeplinite. Nu cred că este just să comparăm într-o analiză cabalinele cu alte ființe sau servicii sau produse care au rămas în afara administrării unei instituții precum regia autonomă. Postfactum: în anul 2002, R.A. „Cai de Rasă”, devenită din 1998 Societatea Națională „Cai de Rasă”, a fost desființată și inclusă în cadrul Regiei Naționale a Pădurilor – „Romsilva”, ulterior ca Direcție de Creștere, Exploatare și Ameliorare a Cabalinelor (<https://www.hergheliidestat.ro/dup--anul-1989.html>).

importanța economică și strategică cuvenită, pe când alte regii autonome au fost desființate.

În același timp este important de menționat că „substanța” care trebuia să „miște economic” aceste unități o reprezenta politica/strategia industrială/economică și aici ar fi o altă analiză de făcut, dar care depășește scopul acestui articol și limitarea sa cronologică²³. Este clar însă că dacă o astfel de politică a existat, ea nu a funcționat deloc bine. Cu siguranță însă că doar o orientare strategică ar fi putut anima un colos structural precum erau multe dintre regiile autonome²⁴.

Uneori s-a înființat același tip de regie autonomă cu obiect de activitate similar, dar care era amplasată într-o altă parte a țării (a se vedea cazul regiilor didactice-experimentale din județele Călărași, Cluj, Iași și Dolj), dar de cele mai multe ori funcționa o singură regie autonomă pentru un domeniu (de exemplu, o regie autonomă a gazelor naturale la Mediaș, deși astfel de resurse existau și în alte zone din țară). Prin regiile autonome se dorea nu doar controlul statului asupra unei părți semnificative din economie sau al unor activități din alte planuri (precum cultural – regiile autonome Studioul cinematografic „Sahia-Film” București sau „Editura Didactică și Pedagogică” București), de aceea această secțiune a fost intitulată și restructurarea societății, nu doar a economiei. Astfel, Regia autonomă „Institutul național de medicină veterinară Pasteur” realiza „cercetări științifice în domeniul patologiei animale și igienei publice sanitar-veterinare, inclusiv prin colaborarea națională și internațională” (H.G. nr. 665/20 septembrie 1991), iar Regia autonomă „Institutul Cantacuzino” avea ca obiect de activitate în principal realizarea de „cercetări științifice în domeniul bolilor bacteriene, virale, parazitare, imunitare și al mijloacelor de prevenire și combatere a acestora, ca și în domeniul biologiei moleculare și geneticii, cu forțe proprii și prin cooperare națională și internațională” (H.G. nr. 1247/4 decembrie 1990). Altfel scris, ambele regii aveau un rol de seamă în siguranța sanitară umană și veterinară în societatea românească, un rol pe care și l-au câștigat încă de la începutul secolului al XX-lea și care se dorea preservat pentru siguranța Statului și după 1989.

Structura regiilor autonome, așa după cum s-a văzut în exemplele din paragrafele anterioare, era asemănătoare fostelor centrale industriale, dar în fapt era mult mai diversificată economic, atât pe orizontală, cât și pe verticală. De exemplu, Centrala gazului metan Mediaș funcționa în subordinea directă a Ministerului Petrolului având 5 schele (întreprinderi de foraj și producție de gaze naturale) – 2 de foraj și 3 de producție de gaze naturale, și 5 întreprinderi – de exploatare conducte magistrale pentru gaz metan, de montaj conducte magistrale, mecanică pentru gaz metan și alte 2 de rețele și instalații de distribuție a gazelor naturale (D.C.S. nr. 171 din 13 mai 1983). Odată cu înființarea Regiei Autonome a Gazelor Naturale „Romgaz”, în structura sa funcționau pe lângă cele amintite (devenite sucursale de foraj, producție, transport și distribuție de gaze naturale) și Baza de ateliere și

²³ Dăianu, 1999: 143.

²⁴ S-a dorit afirmarea autonomiei întreprinderilor, dar de cele mai multe ori întreprinderile de Stat au realizat o tranziție greoaie de la autonomia formală la una graduală, la adăpostul poziției dominante pe care o aveau în piață (Adumitrăcesei, Niculescu, 1998: 124, 125, 133).

transporturi Mediaș, Baza de aprovizionare tehnico-materială Mediaș, Centrul de cercetări și proiectări pentru gaz metan Mediaș, Centrul de calcul Mediaș și Grupul școlar industrial pentru gaz metan Mediaș. Cu alte cuvinte, în cadrul noii forme de organizare au intrat și alte componente pentru ca gestionarea acestei resurse naturale să fie mai eficientă, cel puțin în viziunea legislatorului (vezi și exemplul anterior, al Petrom).

Înainte de 1989, în cadrul Ministerului Petrolului nu funcționa o centrală industrială pentru industria petrolului precum pentru gazele naturale, extracția sa revenind altor unități care funcționau însă în cadrul aceluiași minister (schele de foraj și producție organizate în mai multe trusturi de foraj-extracție, chiar dacă erau forme de organizare inferioare centralelor industriale). După 1989, în afară de regia autonomă a gazelor naturale s-a înființat și o regie autonomă a petrolului, iar o parte dintre unitățile care funcționau în cadrul Ministerului Petrolului au fost transformate în societăți comerciale.

De exemplu, Întreprinderea de cooperare economică cu străinătatea în domeniul petrolului și gazelor „Rompetrol”, înființată în 1974, a fost transformată în Societatea Comercială Rompetrol Societate pe Acțiuni, din al cărei capital, 90% era deținut de „Petrom”, înființată în același timp cu Rompetrol (H.G. nr. 22 din 10 ianuarie 1991). Trebuie subliniat că din componentele unui minister ce a funcționat înainte de 1989, puteau rezulta mai multe regii autonome și societăți comerciale.

Uneori pentru administrarea unei singure resurse naturale precum lemnul au fost înființate mai multe regii autonome.

Astfel, în industria lemnului s-au înființat trei regii autonome (la Suceava, Brașov și București), dar doar pentru exploatarea, transportul și prelucrarea primară a lemnului, ceea ce înseamnă fără prelucrări industriale cu rezultat în produse finite precum mobila, articolele sportive sau muzicale. Dintre cele trei regii autonome, alegem să prezentăm structura Regiei Autonome „Estrel” Suceava, adică din cel mai împădurit județ al țării. În cadrul acestei regii autonome funcționau 18 sucursale de exploatare și prelucrare primară a lemnului (rezultate din desființarea a 5 întreprinderi forestiere de exploatare și transport – juridic și aceste I.F.E.T., cum erau abreviate înainte de 1989, aveau la rândul lor propriile unități, dar fără personalitate juridică, adică drept de exploatare a lemnului într-un anumit perimetru), 1 sucursală de transport tehnologic, 1 bază de aprovizionare și desfăcere (acestea două rezultate tot din reorganizarea celor 5 I.F.E.T.), 1 centru de perfecționare a lucrătorilor din exploatarea forestieră, 3 instituții de învățământ (1 grup școlar și 2 școli profesionale) (H.G. nr. 34/14 ianuarie 1991).

În ceea ce privește prelucrarea superioară a lemnului, neorganizată la nivel de regie autonomă, ea este un caz interesant pentru că dacă înainte de 1989 funcționa doar Centrala de prelucrare a lemnului București, însă începând cu 1 februarie 1990 s-a înființat o altă centrală industrială, Centrala industriei mobile Brașov, prin preluarea unor unități din cadrul celei bucureștene (H.G. nr. 98/1 februarie 1990). Să nu uităm că înainte de adoptarea Legii nr. 15/1990, modul de înființare și administrare a unităților economice rămăsese similar celui din comunism, inclusiv din punct de vedere al terminologiei.

Din cele arătate trebuie înțeles că s-a realizat reorganizarea fostelor unități economice prin crearea unor noi forme de organizare și prin redistribuirea diferitelor componente, deci prin modificări structurale. Și această reorganizare structurală, ca și privatizarea, a fost o etapă din restructurarea acestor „bunuri ale poporului”, pe calea de a fi administrate eficient²⁵.

Redistribuirea componentelor economice și intrarea lor în structura unei regii autonome nu garanta că respectiva unitate nu va lua calea similară a unei societății comerciale, și evoluțiile din anii 1990 susțin afirmația. Sunt de altfel regii care au intrat relativ repede pe calea restructurării, cum a fost cazul Regiei Autonome „Romag”, care a intrat în componența „Renel” în primăvara anului 1992 (H.G. nr. 195/23 aprilie 1992), ca să nu mai amintim de prima regie înființată și în același timp desființată, Regia autonomă română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.” București transformată în Regia Autonomă „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat” București (H.G. nr. 1217/21 noiembrie 1990) sau de exemplul Regiei Autonome „Rom-Post-Telecom” București „spartă” în patru regii autonome nu mai târziu de vara anului 1991 (H.G. nr. 448 din 27 iunie 1991).

Poate că principiul restructurării prevăzut pentru societățile comerciale, în sensul reducerii dimensiunii marilor întreprinderi și multiplicării agenților economici care produceau același tip de bunuri și efectuau sau prestau același tip de lucrări, ar fi trebuit aplicat mai des și pentru regiile autonome, printr-o grijă în alcătuirea structurii lor. Credem că din acest punct de vedere, structura regiilor autonome din anii 1990 și 1991 era un pas înainte către eficientizare și modernizare față de cea a centralelor industriale din comunism. La nivelul anului 1990 însă nu era suficient, ci ar fi fost necesară integrarea, de exemplu, a producției unei resurse naturale cu prelucrarea și valorificarea ei superioară în cadrul unei singure regii autonome. Nu trebuiau să fie integrate toate unitățile economice care prelucrau o resursă naturală, dar în orice caz lipsa lor a prejudiciat actul economic „sănătos” și dezvoltarea specifică domeniilor de activitate gestionate. Era poate prea devreme pentru România anilor 1990 și 1991 (din cauza lipsei de experiență economică/voință politică), dar în fapt era extrem de necesar pentru a obține o sporită rentabilitate economică, și nu una de „subzistență”, în cazul când măcar aceasta se întâmpla (alteori funcționa în pierdere). În acest punct se ivesc alte două observații importante.

Prima observație este evidentă – era nevoie de persoane capabile să realizeze un management eficient, deci de specialiști și bineînțeles de politicieni capabili să navigheze „corabia prin marea tulbură” a societății de atunci (agitată de criza de sistem, „șomajul ascuns”, populația care nu era încurajată și alfabetizată să gândească și să acționeze în termenii inițiativei private și aștepta uneori fără voință, alteori fără putință, calea de urmat din partea Statului)²⁶.

²⁵ Tempoul lent al restructurării și privatizării, inclusiv prin faptul că unele domenii de activitate au intrat în administrare în cadrul regiilor autonome, poate fi interpretat și ca o pârghie prin care anumite persoane din rândurile administrației centrale și/sau tehnocrației industriale doreau să-și păstreze controlul și după 1989 (Murgescu, 2010: 470, 471).

²⁶ Sugestiv în această situație poate fi exemplul desfășurării și rezultatului primelor alegeri democratice din România, dintr-o duminică de 20 mai 1990, rămasă sugestiv în istorie drept „Duminica Orbului”.

Cea de-a doua observație comportă o viziune de adâncime în interiorul structurii și obiectivului de activitate ale regiilor autonome pentru că se referă la randamentul economic. Să luăm cazul Regiei Autonome a Lignitului din România de la Târgu Jiu, care prelua patrimoniul fostelor combinate miniere de la Motru, Rovinari și Ploiești, precum și ale Întreprinderii miniere Berbești și Întreprinderii de reparații utilaj minier Târgu Jiu. Pentru a obține randament, trebuie luați în calcul mai mulți factori, „ca la manual”: factorii naturali (abundența resurselor de lignit, dar și de cărbune brun și turbă care intrau în gestiunea regiei autonome, pe urmă calitatea lor, de care depindea randamentul energetic, dincolo de faptul că turba prin excelență nu era o resursă forte la acest capitol, iar lignitul sau cărbunele brun nu se puteau totuși compara cu huila sau antracitul, ultimul găsindu-se mai mult simbolic în țară; factorii tehnici (poate că existau utilaje suficiente, dar tehnologia utilizată avea limitările sale, în plus întreținerea utilajelor nu trebuia neglijată, altfel tot eșafodajul extractiv funcționa în regim de „avarie”); factorii umani (organizarea muncii, gradul de pregătire a lucrătorilor, în acest caz nu putem afirma că nu au existat preocupări, dar cu siguranță nu se realiza la nivel Occidental, de corporație, mai ales în România anului 1990, după aproape o jumătate de veac petrecut în comunism; climatul în care trăiau mulți dintre muncitorii nu încuraja motivația la locul de muncă – nemulțumiri și greve au fost inclusiv în comunism, cu atât mai mult în democrație, unde însă lipsa de alfabetizare democratică, nu servea decât populismului în politică și manipulării colective a muncitorilor, nu unei viziuni argumentate economic și care avea nevoie cel puțin de o durată medie de timp pentru a produce efecte; e drept, trebuia oferită și o alternativă oamenilor care își pierdeau locul de muncă, pentru că o „terapie de șoc”²⁷ fără „pacienți”, nu putea exista); în fine, conjunctura internațională era și ea un factor de cântărit, chiar și în comunismul românesc, care mai ales spre final său era înclinat către autarhie (prețurile la resurse și produse finite, cantitatea produsă, înțelegerile economice, progresul tehnologic, concurența altor țări și companii).

Concluzii

Criza de sistem din România din anii 1980 nu a putut fi stopată imediat după căderea regimului comunist în anul 1989 și nici nu avea cum în contextul dificil de atunci. Trebuia realizată în primul rând o restructurare economică, din care transferul de proprietate de la Stat către sectorul privat, prin privatizare era foarte important, dar și greu de realizat. Era precum un experiment economic care trebuia realizat în țările foste comuniste, dar nu în toate poate că Statul era atât de prezent, precum în România și nici situația atât de gravă economic ca la noi.

Transferul de proprietate din anii 1990 a fost fenomenul invers petrecut în (jurul anului) 1948, atunci când a avut loc naționalizarea industriei și a altor bunuri particulare. Pentru ca privatizarea să fie posibilă, trebuiau efectuați mai mulți pași. S-a creat o bază juridică, prin Legea nr. 15/1990, cea prin care unităților economice de Stat erau reorganizate ca regii autonome și societăți comerciale. În cuprinsul articolului ne-am oprit asupra regiilor autonome, forme de organizare înființate în

²⁷ Formulă care a circulat adesea în anii 1990 pentru a descrie un proces politic, economic (în special) și social prin care erau introduse reforme structurale în mod accelerat.

acele domenii considerate strategice pentru Stat. Fundația acestui proces a fost ridicată în anii 1990 și 1991. A fost prima etapă în procesul de restructurare economică. Am putut afla care au fost cele 72 de regii autonome înființate în România, în ce domenii de activitate, în ce localități, cu ce structură și valoare patrimonială au fost constituite (a se vedea și anexa de la sfârșitul articolului), puncte comune și deosebire față de forma de organizare dinainte de 1989.

Pe baza acestor elemente descriptive am putut înțelege cum au fost înființate regiile autonome și ce au reprezentat în contextul perioadei imediat următoare, a reconstrucției către economia de piață. În fața acestei perspective, instituțiile centrale și locale au manifestat un reflex defensiv prin crearea acestor regii autonome. În unele cazuri, s-a dovedit ulterior că energia consumată în inițierea acestui reflex nu a fost în favoarea sa, stresând economia fragilă de la începutul anilor 1990. Lipsa de *know-how* economic, de viziune și de voință politică poate fi recunoscută în fizionomia acestor instituții de organizare economică. Până într-un punct era justificată crearea unor regii autonome în sensul Legii nr. 15/1990, mai ales în domenii precum energia electrică, petrolul sau producția de echipament militar. Ele erau realmente strategice pentru stat, cu precădere în haosul și necunoscutul anilor post-1989, dar o formă de organizare precum regia autonomă nu putea reprezenta decât o premisă pentru dezvoltare și ea ar fi trebuit animată de o politică economică.

Sperăm ca studii viitoare să ajute și mai mult la înțelegerea regiilor autonome și a modului în care ele au funcționat și ulterior a eșecului parțial al tranziției economice românești din anii 1990, inclusiv printr-un apel la date comparative cu situația din alte țări care au fost comuniste înainte de 1989.

Anexă nr. 1: Regiile autonome aranjate în ordinea cronologică a actului legislativ de înființare și primul obiect de activitate menționat.

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
1.	română de turism și prestații „DACOREX amp; CO.” București	Organizarea, dezvoltarea și exploatarea în scopuri turistice a imobilelor, bazelor de agrement și agrosilvice, precum și a mijloacelor de transport din dotare.	763/06.07.1990
2.	„Rom-Post-Telecom” București	Exploatarea și administrarea serviciilor de poștă și telecomunicații de bază, cu aspect social important și drepturi speciale rezervate pentru stat și anume: telefonie vocală, telegrafia, inclusiv telex, circuite de telecomunicații închiriate și poștă.	883/30.07.1990
3.	a Apelor Minerale din România București	Gestionarea fondului hidromineral al Statului.	1035/21.09.1990
4.	de electricitate „Renel” București	Producerea, transportul și distribuția energiei electrice, producerea și transportul energiei termice, întreținerea și repararea agregatelor și instalațiilor energetice, dezvoltarea sistemului energetic național, importul și exportul de energie electrică.	1199/12.11.1990

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
5.	a Lignitului din România Târgu Jiu	Gestionarea rezervelor industriale de lignit, cărbune brun și turbă din perimetrele încredințate spre exploatare.	1211/20.11.1990
6.	a Huilei din România Petroșani	Gestionarea rezervelor de ulei, uleiul cu șist, cărbune brun, lignit și argilă refractară din perimetrele miniere încredințate spre exploatare.	1212/20.11.1990
7.	a tutunului din România București	Realizarea întregii producții de tutun la toate categoriile de cultivatori din țară și cultivarea de tutun în ferme proprii.	1214/20.11.1990
8.	„Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat” București	Administrarea, întreținerea, asigurarea serviciilor și deservirea imobilelor în care își desfășoară activitatea Adunarea Deputaților, Senatul, Președinția României, Guvernul, ministerele și alte organe centrale, precum și a spațiilor și bunurilor destinate activităților de reprezentare și protocol ale instituțiilor menționate.	1217/21.11.1990
9.	de construcții și proiectare „Carpați” București	Proiectarea și realizarea cu prioritate a lucrărilor de construcții, instalații și montaj a obiectivelor de interes național în țară și străinătate sau pe bază de contracte încheiate cu regii autonome, societăți comerciale, persoane fizice și juridice române și străine.	1218/21.11.1990
10.	„Unifarm” București	Asigurarea din producția internă și din import a necesarului de medicamente, produse tehnico-materiale, echipamente sanitare și alte produse specifice sectorului sanitar, în limitele competenței sale.	1246/04.12.1990
11.	„Institutul Cantacuzino” București	Cercetări științifice în domeniul bolilor bacteriene, virale, parazitare, imunitare și al mijloacelor de prevenire și combatere a acestora, ca și în domeniul biologiei moleculare și geneticii, cu forțe proprii și prin cooperare națională și internațională.	1247/04.12.1990
12.	a plumbului și zincului Baia Mare	Gestionarea și protecția zăcămintelor din perimetrele încredințate spre exploatare, extracția și prepararea minereurilor complexe cuprifere, auro-argintifere, substanțelor nemetalifere, comercializarea produselor rezultate, executarea lucrărilor și serviciilor din acest domeniu de activitate.	1285/08.12.1990

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
13.	a sării București	Gestionarea și protecția zăcămintelor din perimetrele încredințate spre exploatare, extracția, prepararea și comercializarea sării și a substanțelor nemetalifere din perimetrele miniere încredințate, precum și executarea de lucrări și prestări de servicii legate de obiectul său de activitate.	1286/08.12.1990
14.	a cuprului Deva	Gestionarea și protecția zăcămintelor din perimetrele încredințate spre exploatare, extracția, prepararea și comercializarea minereurilor cuprifere, auro-argentifere și substanțelor nemetalifere asociate acestora, precum și executarea de lucrări și prestări de servicii legate de obiectul său de activitate	1287/08.12.1990
15.	a nemetaliferelor Cluj-Napoca	Gestionarea și protecția zăcămintelor din perimetrele miniere încredințate spre exploatare, extracția, prepararea și comercializarea substanțelor nemetalifere și altor substanțe minerale utile, cum și executarea de lucrări și prestări de servicii legate de obiectul sau de activitate.	1288/08.12.1990
16.	pentru metale rare București	Gestionarea și protecția zăcămintelor din perimetrele încredințate spre exploatare, extracția, prepararea și comercializarea minereurilor de metale rare și radioactive și asociatele acestora, precum și executarea de lucrări și prestări de servicii legate de obiectul său de activitate.	1289/08.12.1990
17.	„Grupul Industrial al Armatei” București	Nu avem date (obiect de activitate militar).	1329/21.12.1990
18.	a pădurilor „ROMSILVA” București	Aplicarea strategiei naționale în domeniul silviculturii, acționind pentru apărarea, conservarea și dezvoltarea fondului forestier, gospodărirea vânatului, a peștelui din apele de munte, precum și valorificarea celorlalte produse ale pădurii.	1335/21.12.1990
19.	Administrația națională a aeroporturilor București	Administrarea și exploatarea bazei aeroportuare naționale, precum și asigurarea mijloacelor tehnice de deservire la sol a aeronavelor și pasagerilor, de control și dirijare a zborurilor, a informațiilor aeronautice interne și internaționale, pentru desfășurarea în siguranță a transporturilor aeriene de călători și mărfuri, precum și altor zboruri ale aviației în spațiul aerian repartizat aeroporturilor.	1338/21.12.1990

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
20.	„Plafar” București	Producerea în ferme proprii și contractarea cu producătorii agricoli a plantelor medicinale și aromatice, cu prioritate a celor destinate industriei de medicamente.	1362/29.12.1990
21.	pentru Producția de Tehnică Militară „Ratmil” București	Nu avem date (obiect de activitate militar).	11/10.01.1991
22.	„Romcereal” București	Contractarea, achiziționarea și preluarea de la producătorii agricoli a cerealelor, leguminoaselor boabe și semințelor oleaginoase la fondul de stat și păstrarea acestora până la livrare.	12/10.01.1991
23.	a Gazelor „Romgaz” Mediaș	Gestionarea zăcămintelor de gaze naturale ale statului, cu excepția zăcămintelor de gaze aflate în prezent în exploatarea unităților de extracție a petrolului, pe uscat și pe mare.	16/10.01.1991
24.	„Administrația Portului Constanța” Constanța	Administrarea întregii infrastructuri a porturilor Constanța, Mangalia și Midia (diguri, cheiuri, bazine, șenale, teritorii câștigate asupra mării) și a unei părți din suprastructură (platforme, magazii, instalații și utilaje, clădiri social-administrative, stații de transformare, grupuri sociale etc.) care sunt în dotare proprie.	19/10.01.1991
25.	„Administrația porturilor Dunării maritime Galați” Galați	Administrarea întregii infrastructuri a porturilor Dunării maritime între Brăila și Sulina (diguri, cheiuri, bazine, șenale, teritorii) și a unei părți din suprastructură (platforme, magazii, instalații și utilaje, clădiri social-administrative, stații de transformare, grupuri sociale etc.) care sunt în dotare proprie.	19/10.01.1991
26.	„Administrația porturilor Dunării fluviale Giurgiu” Giurgiu	Administrarea, întreținerea funcționalității, dezvoltarea și modernizarea întregii infrastructuri a tuturor porturilor fluviale de la Brăila (exclusiv) până la Baziaș (inclusiv) și a suprastructurii din porturile industriale Călărași și Pırjoaia.	19/10.01.1991
27.	„Administrația canalelor navigabile Constanța” Constanța	Exploatarea eficientă a canalelor navigabile Cernavodă - Constanța și Poarta Albă - Midia Năvodari.	19/10.01.1991

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
28.	a Petrolului „Petrom” București	Exploatarea, gestionarea și descoperirea zăcămintelor de petrol și gaze de pe teritoriul României, de pe uscat și din platoul continental al Marii Negre cu excepția zăcămintelor de gaze aflate în gestiunea și exploatarea Regiei autonome a gazelor naturale.	23/10.01.1991
29.	de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Estrel” Suceava	Exploatarea și prelucrarea primară a lemnului.	34/14.01.1991
30.	de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Vestrel” Brașov	Exploatarea și prelucrarea primară a lemnului.	34/14.01.1991
31.	de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Sudrel” București	Exploatarea și prelucrarea primară a lemnului.	34/14.01.1991
32.	„Administrația română a serviciilor de trafic aerian” - ROMATSA (Romanian Air Traffic Services Administration) București	Furnizarea de servicii de navigație aeriană, incluzând servicii de trafic aerian, servicii de comunicații aeronautice, navigație și supraveghere în domeniul aeronautic, servicii meteorologice aeronautice, servicii de informare aeronautică, precum și servicii de căutare și salvare.	74/26.01.1991
33.	„Multiproduct” București	Producerea și valorificarea pe piața internă și la export, de produse industriale și executarea de lucrări.	98/06.02.1991
34.	de construcții „Carpați” București	Realizarea, cu prioritate, a lucrărilor de construcții, instalații și montaj, de interes național, în țara, precum și a unor asemenea lucrări în străinătate.	112/15.02.1991
35.	„Carpați Proiect” București	Elaborarea, cu prioritate, de studii și proiecte pentru realizarea obiectivelor de interes național în domeniile: sistematizare, arhitectura, construcții, instalații, amenajări și decorațiuni, design, precum și prestarea de servicii specifice de consulting și expertiză.	112/15.02.1991
36.	a loteriilor și pronosticurilor sportive din România „Loto-Pronosport” București	Elaborează, organizează și administrează pe întreg teritoriul țării jocurile loteristice de pronosticuri sportive și alte activități similare (tombole, bingo, jocuri mecanice sau electronice cu câștiguri, precum și pariuri publice), cu taxa de participare în lei sau în devize convertibile.	130/25.02.1991

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
37.	„Zirom” Giurgiu	Fabricarea titanului și zirconului pentru industria nuclearo-electrică și industria aeronautică.	145/01.03.1991
38.	„Rompiro” Făgăraș	Nu avem date (obiect de activitate militar).	146/01.03.1991
39.	„Romag Drobeta” Drobeta Turnu Severin	Domeniul nuclear.	147/07.03.1991
40.	a imprimeriilor București	Executarea de tipărituri și alte lucrări poligrafice; editarea și comercializarea de tipărituri și produse poligrafice.	170/07.03.1991
41.	a apelor „Apele Române” București	Gestionarea resurselor de apă, administrarea și exploatarea albiilor minore, a lucrărilor de gospodărire a apelor, precum și a bunurilor mobile și imobile necesare desfășurării acestei activități.	196/22.03.1991
42.	„Radionav” Constanța	Prestații trafic radio-telegrafic, radiotelefonice și telex pentru flota maritimă și fluvială.	205/22.03.1991
43.	„Monetăria statului” București	Fabricarea de monede metalice pentru satisfacerea nevoilor de numerar ale țării, pentru vânzări la export în scop numismatic de către Banca Națională a României, precum și de monede metalice pentru alte țări.	231/29.03.1991
44.	„Imprimeria Băncii Naționale a României” București	Fabricarea biletelor de bancă pentru acoperirea nevoilor de numerar ale țării și pentru vânzări la export în scop numismatic de către Banca Națională a României, precum și de bancnote pentru alte țări.	231/29.03.1991
45.	Societatea Națională a Căilor Ferate Române București	Administrează și asigură exploatarea căilor ferate din domeniul public.	235/29.03.1991
46.	de comerț exterior „Romtehnica” București	Importul produselor, pieselor de schimb, materialelor, tehnologiilor, asistenței tehnice și a altor servicii necesare forțelor armate.	236/29.03.1991
47.	„Romfarm” București	Activitatea de aprovizionare din țară și din import cu produse specifice din domeniul său ca: medicamente, reactivi, echipament sanitar, produse tehnico-medicale, aparatură medicală și alte produse.	237/29.03.1991
48.	Compania Română de Aviație „Romavia” București	Executarea de prestații aeronautice, prin efectuarea transporturilor de călători, mărfuri și poștă, în trafic intern și internațional, executarea de zboruri în folosul protocolului de stat și al Ministerului Apărării Naționale.	244/03.04.1991

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
49.	de difuzare a cărții, discurilor și altor bunuri culturale „Arcadia” București	Valorificarea producției editoriale științifice, tehnice, de artă, a cărții școlare, a literaturii clasice și contemporane, discurilor, casetelor muzicale și altor produse culturale.	248/05.04.1991
50.	„Institutul de montanologie” comuna Cristian (județul Sibiu)	Cercetarea științifică fundamentală și aplicativă în domeniile agriculturii de tip montan privind valorificarea superioară a terenurilor agricole și efectivelor de animale, extinderea culturilor pomicole și arboricole în zona Montană.	255/05.04.1991
51.	„Institutul de cercetare și dezvoltare pentru valorificarea produselor horticole” București	Activitatea de cercetare cu caracter fundamental și aplicativ pentru: - crearea de noi soiuri și hibrizi de legume și flori cultivate în sere și sere solar.	300/24.04.1991
52.	„Registrul naval român” București	Supravegherea tehnică, clasificarea și certificarea, pe baza regulilor și prescripțiilor pe care le stabilește, a construcției, reconstrucției și reparării navelor, unităților de foraj marin și containerelor.	302/24.04.1991
53.	„Monitorul Oficial” București	Editarea publicației „Monitorul Oficial” al României.	358/20.05.1991
54.	Administrația fluvială a Dunării de Jos Galați	Întreținerea senalului navigabil al Dunării între bara Sulina și Baziaș, precum și a brațelor secundare.	362/20.05.1991
55.	„Poșta română” București	Administrarea, dezvoltarea și exploatarea serviciilor poștale.	448/27.06.1991
56.	„Rom-Telecom” București	Administrarea, dezvoltarea și exploatarea serviciilor telefon-telegraf.	448/27.06.1991
57.	„Radio-comunicații” București	Administrarea, dezvoltarea și exploatarea serviciilor de radiocomunicații.	448/27.06.1991
58.	„Inspectoratul general al radio-comunicațiilor” București	Gestionarea spectrului de frecvențe radioelectrice și controlul tehnic în domeniul radiocomunicațiilor.	448/27.06.1991
59.	Studioul cinematografic „Sahia-Film” București	Realizează pe peliculă și suport magnetic filme documentar-artistice (reportaje, eseuri cinematografice, filme de anchetă socială, de artă și etnografie, științifice, experimentale, de montaj, pentru Departamentul Informațiilor din cadrul Guvernului, Direcția rețelei cinematografice și difuzării filmelor și pentru beneficiarii interni și externi etc.).	486/15.07.1991

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
60.	de creație și producție cinematografică „Cinerom” București	Creația și producția de filme de ficțiune.	530/01.08.1991
61.	a distribuției și exploatării filmelor „România film” București	Distribuția filmelor românești în străinătate și a filmelor străine în România.	530/01.08.1991
62.	Didactică-Experimentală Belciugatele comuna Belciugatele (județul Călărași)	Instruirea teoretică și practică a studenților în câmpuri didactice și exploatări zootehnice, dotate cu echipamente tehnologice moderne.	533/01.08.1991
63	Regia Autonomă Didactică-Experimentală Mănăștur Cluj-Napoca	Instruirea teoretică și practică a studenților în câmpuri didactice și exploatări zootehnice, dotate cu echipamente tehnologice moderne.	533/01.08.1991
64.	Regia Autonomă Didactică-Experimentală Iași Iași	Instruirea teoretică și practică a studenților în câmpuri didactice și exploatări zootehnice, dotate cu echipamente tehnologice moderne.	533/01.08.1991
65.	Regia Autonomă Didactică-Experimentală Craiova Craiova	Instruirea teoretică și practică a studenților în câmpuri didactice și exploatări zootehnice, dotate cu echipamente tehnologice moderne.	533/01.08.1991
66.	„Pelendava” Craiova	Producerea, industrializarea și comercializarea produselor agrozootehnice.	633/09.09.1991
67.	„Editura Didactică și Pedagogică” București	Editarea de: manuale școlare pentru învățământul primar, gimnazial, postliceal și universitar, în limba română și în limbile minorităților naționale, de lucrări pentru învățământul preșcolar.	645/17.09.1991
68.	„Institutul național de medicină veterinară Pasteur” București	Cercetări științifice în domeniul patologiei animale și igienei publice sanitar-veterinare, inclusiv prin colaborarea națională și internațională.	665/20.09.1991
69.	de exploatare a metroului „Metrorex” București	Transportul de persoane cu metroul pe rețeaua de cai ferate subterane și supraterane, în condiții de siguranță a circulației, având ca scop satisfacerea interesului public, social și de apărare civilă.	686/03.10.1991
70.	„Cai de Rasă” București	Creșterea, ameliorarea, calificarea și perfecționarea efectivelor de cabaline de rasă pură în cadrul hergheliilor care sunt ferme de elită.	702/10.10.1991

Nr.	Regia Autonomă	Obiect de activitate	HG nr. /data
71.	„Administrația râului Argeș” București	Până la punerea în funcțiune a investiției- răspunde de realizarea obiectivului de investiții la parametrii și indicatorii tehnico-economici aprobați pentru funcțiunile de navigație, irigații, alimentare cu apă industrială și potabilă a localităților limitrofe.	707/10.10.1991
72.	„Registrul Auto Român” București	Omologarea de tip și individuală pentru circulația pe drumurile publice a tuturor tipurilor de vehicule rutiere, fabricate în țara sau importate, pe baza încercărilor în laboratoarele proprii.	768/08.11.1991

Surse: (numărul regiei autonome din tabel, linkul corespunzător către actul legislativ de înființare; consultarea lor digitală a fost realizată între 5-10 ianuarie 2021; m = domeniu militar, fără link către act legislativ, altele este un link de importanță conexă, cum sunt și ultimele două tot în aceeași problemă):

- 1 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1175>;
- 2 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1187>;
- 3 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1249>;
- 4 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1301>;
- 5 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1304>;
- 6 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1305>;
- 7 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1306>;
- 8 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1308>;
- 9 <https://legeaz.net/spete-contencios-inalta-curte-iccj-2007/decizia-4197-2007>;
- 10 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1324>;
- 11 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1325>;
- 12 <http://www.monitoruljuridic.ro/act/hotarare-nr-1-285-din-8-decembrie-1990-privind-infiintarea-regiei-autonome-a-plumbului-si-zincului-emitent-guvernul-publicat-1352.html>;
- 13 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1353>;
- 14 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1354>;
- 15 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1355>;
- 16 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1356>;
- 17 m;
- 18 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1387>;
- 19 <https://lege5.ro/Gratuit/heydkoju/hotararea-nr-1338-1990-privind-infiintarea-regiei-autonome-administratia-nationala-a-aeroporturilor-din-romania>;
- 20 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1402>;
- 21 m;
- 22 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1444>;
- 23 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1454>;
- 24-27 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/14801>;
- 28 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1469>;
- 29-31 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1489>;
- 32 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1559>;
- 33 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1596>;

34, 35 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1612>;
 36 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1625>;
 37 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24509>;
 38 m;
 39 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/2511>;
 40 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1655>;
 41 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1675>;
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/3184>;
 42 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1683>;
 43, 44 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1699>;
 45 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1702>;
 46 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1703>;
 47 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1704>;
 48 m;
 49 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1713>;
 50 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1719>;
 51 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1754>;
 52 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/28492>;
 53 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1786>;
 54 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1791>;
 55-58 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1839> ;
 59 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1856>;
 60, 61 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1884> ;
 62-65 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1887>;
 66 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1939>;
 67 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1943>;
 68 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1954>;
 69 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1970>;
 70 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/1977>;
 71 <https://lege5.ro/Gratuit/gy2tkmbx/hotararea-nr-707-1991-privind-infiintarea-regiei-autonome-administratia-riului-arges>;
 72 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/2007>;
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/2007>;
 m <https://lege5.ro/Gratuit/gyztqrnt/regiile-autonome-de-resortul-ministerului-apararii-nationale-hotarare-334-1992?dp=heyqmbvgi3a>;
 m http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=13323.

**Anexa nr. 2: Valoarea patrimoniului net a regiilor autonome
 înființate în anii 1990 și 1991
 (milioane lei vechi)**

Regia autonomă	Mil. lei vechi
de electricitate „Renel” București	395250
Societatea Națională a Căilor Ferate Române București	170706
a Petrolului „Petrom” București	76874,7
a Lignitului din România Târgu Jiu	64506,9
a cuprului Deva	40737,1
„Administrația canalelor navigabile Constanța” Constanța	34456,063

Regia autonomă	Mil. lei vechi
„Administrația Portului Constanța” Constanța	29070,855
de exploatare a metroului „Metrorex” București	23574,784
a Gazelor „Romgaz” Mediaș	18347,6
a plumbului și zincului Baia Mare	15206,6
„Romcereal” București	12780
„Administrația râului Argeș” București	9503,74
de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Vestrel” Brașov	5567,11
pentru metale rare București	5207,7
a nemetaliferelor Cluj-Napoca	5037,3
„Administrația porturilor Dunării fluviale Giurgiu” Giurgiu	4704,899
de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Estrel” Suceava	4600,156
de exploatare, transport și prelucrare primară a lemnului „Sudrel” București	3529,393
a tutunului din România	2792,72
Administrația națională a aeroporturilor	2593,03
a Huilei din România Petroșani	2355
a loteriilor și pronosticurilor sportive din România „Loto-Pronosport” București	1983,364
a sării București	1456,2
Administrația fluvială a Dunării de Jos Galați	1330,597
„Administrația porturilor Dunării maritime Galați” Galați	1006,244
„Administrația română a serviciilor de trafic aerian” - ROMATSA (Romanian Air Traffic Services Administration) București	1004,229
a imprimeriilor București	738
„Institutul național de medicina veterinară Pasteur” București	411,594
„Cai de Rasă” București	399,626
Administrația fluvială a Dunării de Jos Galați	330
„Multiproduct” București	231,5
„Unifarm” București	205,517
„Rom-Telecom” București	188,6829
„Pelendava” Craiova	170,055
„Institutul de cercetare și dezvoltare pentru valorificarea produselor horticoale” București	168,449
„Institutul de montanologie” comuna Cristian (județul Sibiu)	167,219
„Institutul Cantacuzino”	136,8
„Monetăria statului” București	55,575
de difuzare a cărții, discurilor și altor bunuri culturale „Arcadia” București	52,175
„Zirom” Giurgiu	51,8
„Imprimeria Băncii Naționale a României” București	46,693
„Carpați Proiect” București	39,8
„Editura Didactică și Pedagogică” București	32,131
a apelor „Apele Române” București	28,16
Studioul cinematografic „Sahia-Film” București	17,632
„Romfarm” București	14,999

Regia autonomă	Mil. lei vechi
„Monitorul Oficial” București	13,383
„Registrul naval român” București	11,24
„Poșta română” București	9,6281
„Poșta română” București	6,093
„Radionav” Constanța	5,331
a pădurilor „ROMSILVA” București	5,241
„Radio-comunicații” București	2,163
de creație și producție cinematografică „Cinerom” București	0,919633
de creație și producție cinematografică „Cinerom” București	0,07617
Regia Autonomă Didactică-Experimentală Craiova Craiova	0,063452
Regia Autonomă Didactică-Experimentală Iași Iași	0,052292
Didactică-Experimentală Belciugatele comuna Belciugatele (județul Călărași)	0,051342
„Inspectoratul general al radio-comunicațiilor” București	0,042
Regia Autonomă Didactică-Experimentală Mănăștur Cluj-Napoca	0,027132

Referințe*

- D.C.S. = Decretul Consiliului de Stat nr. 171 din 13 mai 1983 privind îmbunătățirea activității în domeniul industriei extractive de petrol și gaze, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/568>.
- Legea nr. 15 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/755>.
- Adumitrăcesei, I. D.; Niculescu, N. G. (1998) *Economia românească postsocialistă. Încotro? Cum? De ce?*, București: Economică.
- Banabic, Dorel (2019) *Istoria tehnicii și a industriei românești*, vol. 1, București: Editura Academiei Române.
- Berend, Ivan T. (2009) *From the Soviet Bloc to the European Union: the Economic and Social Transformation of Central and Eastern Europe since 1973*, Cambridge: University Press.
- Brateș, Teodor (1997), *Privatizarea. Durerile facerii: 1990-1997*, București: Economică.
- Cartianu, Paul (coord.); Iftime, Petre (coord.); Mihăileanu, Călin (coord.)... (1996) *Electrificarea în România 1951-1992*, București: Tehnică.
- Dăianu, Daniel (1999) *Transformarea ca proces real*, București: I.R.L.I.
- Epureanu (Stoicea), Raluca Iuliana (2018) *Regimul juridic al formelor de asociere a autorităților publice și instituțiilor publice*, București. Teză de doctorat.
- Fitzek, Sebastian; Stănescu, Simona Maria (2017), ”Principalele teme de reformă și dezvoltare în programele politice și electorale din perioada tranziției”, în *Calitatea vieții*, XXVIII, nr. 4/2017, pp. 370-391.
- Georgescu, Florin (2018) *Capitalul în România postcomunistă*, vol. 2, București: Editura Academiei Române.
- Ionete, Constantin (1993) *Criza de sistem a economiei de comandă și etapa sa explozivă*, București: Expert.
- Ionete, Constantin (1995) „Spre o paradigmă a tranziției la economia de piață în Europa de Est”, în *Revista de cercetări sociale*, nr. 4/1995.
- Ionete, Constantin (1997) „Decalaje în modernizarea economiei românești”, în *Revista de cercetări sociale*, nr. 4/1997.

- Ivănuș, Gheorghe (coord.) (2008) *Industria de petrol și gaze din România: tradiție și perspective*, București: AGIR.
- Maier, Valentin (2020), *Industria petrolieră românească în perioada 1989-2014: tradiția continuă*, București: Editura Universității din București.
- Murgescu, Bogdan (2010) *România și Europa: acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași: Polirom.
- Pasti, Vladimir (2006) *Noul capitalism românesc*, Iași: Polirom.
- Stan, Petru (coord.) (1995) *Dezvoltarea sistemului energetic al României – monografie*, Galați: N-ergo.
- Vonica, Romul Petru (1998) *Dreptul societăților comerciale*, București: Holding Reporter, Albastră.

* inclusiv cele din Anexa 1, pe care nu le mai reluăm din lipsă de spațiu.